

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 maja 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Wojciech Kościółek (spr.)
Sędziowie:	SSA Paweł Rygiel SSA Marek Boniecki
Protokolant:	sekr.sądowy Marta Matys

po rozpoznaniu w dniu 20 maja 2016 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa Z. S. (1)

przeciwko D. S.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 7 grudnia 2015 r. sygn. akt I C 1605/15

1. zmienia punkty I i II zaskarżonego wyroku w ten sposób, że:

„Ia. Zasądza od pozwanej D. S. na rzecz powoda Z. S. (1) kwoty:

- 11.625 zł (jedenaście tysięcy sześćset dwadzieścia pięć złotych) z ustawowymi odsetkami od 20 listopada 2013 r. do 31 grudnia 2015 r. oraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za okres od 1 stycznia 2016 r.,

- 7.700 zł (siedem tysięcy siedemset złotych) z ustawowymi odsetkami od 20 lutego 2015 r. do 31 grudnia 2015 r. oraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za okres od 1 stycznia 2016 r.,

Ib. Oddala powództwo w pozostałym zakresie,

II. przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie na rzecz radcy prawnego E. S. kwotę 4.428 zł (cztery tysiące czterysta dwadzieścia osiem złotych), w tym 828 zł podatku od towarów i usług, tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu”;

2. *oddala apelację w pozostałym zakresie;*

3. *przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie na rzecz radcy prawnego E. S. i adwokat E. K. kwoty po 3.321 zł (trzy tysiące trzysta dwadzieścia jeden złotych), w tym 621 zł podatku od towarów i usług, tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej każdej ze stron z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.*

SSA Marek Boniecki SSA Wojciech Kościółek SSA Paweł Rygiel

Sygn.. akt I A Ca 206/16

UZASADNIENIE

Pismem z 21 stycznia 2010r. powódka S. S. domagała się od pozwanej D. S. zapłaty odszkodowania za korzystanie w okresie od marca 2008r. do stycznia 2010r. przez pozwaną z mieszkania własności powódki w łącznej wysokości 41 400 zł, licząc po 1 800 zł za okres każdego miesiąca.

Pismem z dnia 15 lutego 2010 r. powódka rozszerzyła żądanie odszkodowania za bezumowne korzystanie o kolejny miesiąc pobytu pozwanej w mieszkaniu powódki tj. do kwoty 43 200 zł domagając się jednocześnie zapłaty odsetek od marca 2008r.

W dniu 27 lipca 2010 r. zmarła powódka

Postanowieniem z dnia 18 marca 2013r. postępowanie w sprawie zostało podjęte z udziałem następcy prawnego powódki w osobie Z. S. (1).

W dniu 25 września 2013r. ustanowiono dla powoda pełnomocnika z urzędu.

W dniu 19 czerwca 2013r. pozwana złożyła pierwsze pismo procesowe w sprawie, wskazujące sytuację majątkową powoda (k.95akt).

Pismem z dnia 20 listopada 2013r. powód domagał się od pozwanej

tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z lokalu położonego w K. na os. (...) zapłaty :

- kwoty 41 400 zł za okres od marca 2008 r. do stycznia 2010 r. wraz z odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty,
- kwoty 82 800 zł za okres od lutego 2010 r. do listopada 2013 r. wraz z odsetkami od dnia rozszerzenia żądania pozwu w tym przedmiocie do dnia zapłaty.

W dniu 20 grudnia 2013r. pozwana złożyła wniosek o doręczenie jej odpisu pozwu wraz z wnioskiem ustanowienia dla niej pełnomocnika z urzędu.

W dniu 10 lutego 2015r. (k.293) pozwana zajęła stanowisko procesowe z żądaniem oddalenia powództwa i zasądzenia na jej rzecz kosztów procesu.

W uzasadnieniu wskazał, że jest uprawniona do korzystania z mieszkania, które do 23 grudnia 2011r., zajmowała jako żona powoda, zaś po tej dacie wobec prawomocnego rozwiązania małżeństwa przez rozwód, lokal ów zajmuje w oparciu o tytuł prawny wynikający z określonego wyrokiem rozwodowym sposobu korzystania z mieszkania. Wyjaśniła, że w trzypokojowym mieszkaniu pozwana jest uprawniona do korzystania z największego pokoju, zaś powód i córka stron z dwóch mniejszych pokoi. Wyjaśniła, że po orzeczeniu rozwodu powód nie żądał od pozwanej opuszczenia mieszkania bądź zapłaty za korzystanie z mieszkania i to mimo prowadzonej przed Sądem Rejonowym (...)K. postępowaniem z inicjatywy powódki o zapłatę alimentów (sygn. akt III RC 5/13/N). Przyznała przy tym, że w

grudniu 2013r. otrzymała pismo powoda zawierające sprecyzowanie żądania pozwu. W swoim stanowisku wyjaśniła, że postawa powoda niealimentującego żony i dzieci doprowadziła pozwaną do stanu ubóstwa, a nadto zarzuciła, że żądanie od niej zapłaty kwoty wynagrodzenia nie może przekraczać wysokości 1/3 należnego wynagrodzenia.

Pismem z dnia 20 lutego 2015r. powód rozszerzył żądanie o kwotę 27 000 zł obejmując nim okres od 1 grudnia 2013r. do 28 lutego 2015r. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia rozszerzenia żądania.

Na rozprawie sądowej z dnia 23 lutego 2015r. strony zawarły ugodę na podstawie której;

w pkt. 1 ugody strony oświadczyły, że umarzają wzajemnie roszczenia, a to powoda z tytułu wynagrodzenia za korzystanie przez pozwaną z mieszkania na Os. (...) w K. za okres od 24 grudnia 2011 r. do końca grudnia 2014 r. i pozwanej z tytułu zasądzonych na jej rzecz od powoda alimentów i innych zobowiązań z tytułu utrzymania rodziny (k. 296) zaś w punkcie 2 pozwana zobowiązała się płacić powodowi po 600 zł miesięcznie wynagrodzenia za korzystanie z mieszkania za okres od 1 stycznia 2015r. (uwaga w stosunku do podstawy roszczenia świadczenie obejmuje dwa miesiące a to styczeń i luty 2015r.), zaś w punkcie 3 zobowiązała się powódka do opuszczenia mieszkania powoda w terminie 14 dni od podpisania ugody.

Nadto pełnomocnik powoda oświadczył, że precyzuje żądanie pozwu w ten sposób, że domaga się zapłaty za korzystanie z lokalu za okres od prawomocności wyroku rozwodowego do dnia dzisiejszego, a cofa pozew co do żądania za okres wcześniejszy.

Na cofnięcie pozwu zgodę wyraziła powódka.

W dniu 23 lutego 2015r. Sąd Okręgowy w Krakowie wydał dwa postanowienia. Pierwsze o umorzeniu postępowania w zakresie postępowania dotyczącego zapłaty wynagrodzenia za okres do 23 grudnia 2011r. i drugie o umorzeniu postępowania w sprawie wobec zawarcia ugody.

W wyniku zażalenia pozwanej na postanowienie o umorzeniu postępowania w zakresie objętym ugodą Sąd Apelacyjny uchylił orzeczenie Sądu I instancji, stwierdzając w motywach swojego orzeczenia, że uгода w punkcie 1 jest sprzeczna z prawem, gdyż wierzytelności o dostarczanie kosztów utrzymania nie mogą być umarzane przez potrącenie (art.505 pkt. 2 k.p.c.).

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił powództwo obciążając powoda kosztami procesu.

W motywach orzeczenia wskazał Sąd Okręgowy na następujące fakty;

Z. S. (1) i D. S. pobrali się w 1985 r. Ze związku małżeńskiego posiadają dwoje dzieci: K. S. urodzoną w (...) r. i M. S. urodzonego w (...) r.

Rodzice Z. S. (1) zgodzili się, aby strony po ślubie zamieszkały wraz z nimi w wynajmowanym od Gminy M. K. lokalu mieszkalnym na os. (...) w K.. Lokal ma powierzchnię 62,8 m² i składa się z trzech pokoi, kuchni, łazienki oraz przedpokoju. W 1999 r. rodzice Z. S. (1) nabyli przedmiotowy lokal na zasadzie wspólności małżeńskiej majątkowej od Gminy M. K.. W dniu 13 sierpnia 2002 r. zmarł ojciec Z. S. (1), w konsekwencji czego Z. S. (1) stał się wraz z matką S. S. współwłaścicielem lokalu na os. (...) w K. w częściach równych. Umową darowizny z dnia 14 stycznia 2010 r., Z. S. (1) podarował swój udział we współwłasności przedmiotowego lokalu matce, w rezultacie czego S. S. stała się wyłączną właścicielką mieszkania na os. (...) w K.. S. S. zmarła w dniu 27 lipca 2010 r. i spadek po niej, w tym m.in. własność przedmiotowego lokalu, w całości nabył Z. S. (2). Około roku 1990 rodzice Z. S. (1) wyprowadzili się z lokalu na os. (...) w K. do stanowiącego własność Z. S. (1) domu w W. W przedmiotowym mieszkaniu pozostali D. i Z. S. (1) i ich dzieci. Około 2002 roku z lokalu tego wyprowadził się również Z. S. (1).

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Krakowie, Wydział XI Cywilny – Rodzinny, z dnia 29 lipca 2011 r., sygn. akt XI C 4014/08, prawomocnym z dniem 23 grudnia 2011 r., małżeństwo Z. S. (1) i D. S. zostało rozwiązane przez rozwód z winy obu stron. W wyroku tym Sąd orzekł o sposobie korzystania z mieszkania położonego w K. na

os. (...) przez czas wspólnego w nim zamieszkiwania stron w ten sposób, że przyznał do wyłącznego korzystania D. S. pokój największy, położony na wprost od wejścia, a pozostałe dwa pokoje do użytkowania Z. S. (1) oraz dzieciom stron, pozostawiając do współużytkowania kuchnię, łazienkę i przynależności. Obecnie lokal na os. (...) w K. zamieszkują D. S. i córka stron K. S.. Syn stron - M. S. - opuścił przedmiotowy lokal w czerwcu 2010 r. D. S. zajmuje największy pokój, K. S. mniejszy pokój, zaś najmniejszy nie jest zamieszkały, a jedynie K. S. przechowuje tam część swoich rzeczy. Z. S. (1) cały czas posiada klucze do przedmiotowego mieszkania. Regularnie je odwiedza, żeby odebrać kierowaną do niego korespondencję. W początkowym okresie zamieszkiwania stron w lokalu na os. (...) w K. opłaty eksploatacyjne związane z lokalem uiszczali rodzice Z. S. (1). W tym okresie wystąpiły pewne zaległości płatnicze, których konsekwencją było wszczęcie egzekucji komorniczej. Na mocy ugody zawartej 27 listopada 1997 r. przed Sądem Rejonowym (...)w K., Wydział III Rodzinny i Nieletnich, sygn. akt III RC 1267/97/N, Z. S. (1) został zobowiązany do płacenia na rzecz swoich dzieci po sto złotych miesięcznie tytułem alimentów, z jednoczesnym zobowiązaniem go do pokrywania całości kosztów utrzymania zajmowanego mieszkania na os. (...) w K.. Ponieważ Z. S. (1) nie wywiązywał się z nałożonego na niego obowiązku ponoszenia kosztów utrzymania mieszkania, od 1997 roku ponosili je w części jego rodzice i D. S.. Począwszy od 2007 roku do dnia dzisiejszego całość opłat eksploatacyjnych związanych z przedmiotowym lokalem ponosi D. S.. Wszystkie należności uiszczane są terminowo. Pismem datowanym na dzień 13 marca 2008 r. matka powoda – S. S. – wezwała D. S. do uiszczania odszkodowania za bezumowne zajmowanie lokalu na os. (...) w kwocie 1 800 zł miesięcznie. Ugoda z 1997 r. w przedmiocie obowiązku alimentacyjnego Z. S. (1) wobec jego dzieci została zmieniona ugodą zawartą przed tym samym Sądem w dniu 25 maja 2004 r., sygn. akt III RC 238/04/N, w ten sposób, iż Z. S. (1) został zobowiązany do alimentowania K. i M. S. kwotami po 250 zł miesięcznie. Ponadto wyrokiem zaocznym z dnia 27 sierpnia 2008 r., sygn. akt III RC 447/08/N, Sąd Rejonowy (...)w K., Wydział III Rodzinny i Nieletnich, zobowiązał Z. S. (1) do uiszczania na rzecz D. S. tytułem alimentów kwoty po 600 zł miesięcznie, poczynając od 8 lipca 2008 r. Z. S. (1) nie wywiązywał się z powyższych obowiązków, dlatego wyrokiem z dnia 6 grudnia 2012, Sąd Rejonowy (...)w K., Wydział II Karny, sygn. akt II K 290/10/N, uznał Z. S. (1) za winnego tego, że w okresie od kwietnia 2008 roku do lutego 2010 roku w K. uporczywie uchylał się od ciężącego na nim obowiązku opieki poprzez niełożenie na utrzymanie swojej córki K. S., a w okresie od kwietnia 2008 roku do czerwca 2009 roku w K. uporczywie uchylał się od ciężącego na nim obowiązku opieki poprzez niełożenie na utrzymanie swojego syna M. S., przez co naraził te osoby na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, tj. czynu zabronionego z art. 209 § 1 k.k. oraz tego, że w okresie od 8 lipca 2008 roku do listopada 2009 roku w K. uporczywie uchylał się od ciężącego na nim obowiązku opieki poprzez niełożenie na utrzymanie swojej żony D. S., przez co naraził ją na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, tj. czynu zabronionego z art. 209 § 1 k.k. Za przestępstwo niealimentacji Z. S. (1) był również karany wyrokiem Sądu Rejonowego (...)w K. z dnia 6 lutego 2009 r., sygn. akt II K 500/08/N. D. S. posiada orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności od kwietnia 2006 r. na czas nieoznaczony. Z uwagi na przebytą chorobę nowotworową pozostaje w stałym leczeniu specjalistycznym. Wskazana jest dla niej praca w warunkach pracy chronionej. Posiada stałe zatrudnienie, z którego uzyskuje dochód 2800 złotych netto miesięcznie. K. S. zarabia około 2900 złotych netto.

Z. S. (1) jest z zawodu grafikiem komputerowym. Jest zatrudniony na czas określony i z tego tytułu osiąga dochód 2000 zł brutto. Ponadto podejmuje się prac dorywczych.

Lokal mieszkalny na os. (...) jest bardzo zaniedbany. Od 1985 r. nie był on remontowany. W zakresie koniecznym drobnych napraw dokonywała D. S., natomiast Z. S. (1) nie przejawiał zainteresowania stanem lokalu, w szczególności w żaden sposób w niego nie inwestował.

Na tych podstawach uznał Sąd Okręgowy, że powództwo o zapłatę odszkodowania za bezumowne korzystanie przez pozwaną D. S. z lokalu mieszkalnego na os. (...) w K. w okresie od dnia 24 grudnia 2011 r. do dnia 7 grudnia 2015 r. nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy zauważył, że przedmiotem rozpoznania w niniejszej sprawie nie było żądanie powoda obejmujące okres od marca 2008 r. do 23 grudnia 2011 r., a to z uwagi na prawomocne umorzenie postępowania w tym zakresie. Cofnięcie pozwu, co do wyżej wymienionego okresu przez powoda nastąpiło wprawdzie bez zrzeczenia roszczenia, gdyż za zgodą pozwanej, jednakże ponowne procedowanie przez Sąd co do tego przedziału czasowego, po uchyleniu

postanowienia dotyczącego dalszych okresów i przekazaniu w tym zakresie sprawy do ponownego rozpoznania, wymagało dokonania przez powoda stosownego rozszerzenia pozwu w sposób stanowczy i z dochowaniem wszystkich rygorów prawem przewidzianym. Za takowe nie może być w szczególności uznane pismo pełnomocnika powoda z dnia 7 grudnia 2015 r. /t. II k. 377/, w którym pełnomocnik jedynie porządkująco informuje, iż uprzednie rozszerzenie żądania pozwu obejmowało okres od lutego 2010 r. do listopada 2013 r., nie zaś w sposób zdecydowany domaga się objęcia również tego okresu rozstrzygnięciem Sądu.

W ocenie Sądu Okręgowego - kluczowym dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy jest natomiast dokonanie wyjaśnienia, czy w okresie od 24 grudnia 2011 r. do 7 grudnia 2015 r., D. S. posiadała tytuł prawny do zajmowania przedmiotowego lokalu. Pozwana bowiem wywodzi takowy z rozstrzygnięcia zawartego w wyroku rozwodowym, który uprawomocnił się w dniu 24 grudnia 2011 r., zgodnie z którym do jej wyłącznego korzystania przyznany został największy pokój w spornym lokalu oraz do współużytkowania pomieszczenia wspólne. Zgodnie z art. 58 § 2 k.r.o. jeżeli małżonkowie zajmują wspólne mieszkanie, sąd w wyroku rozwodowym orzeka także o sposobie korzystania z tego mieszkania przez czas wspólnego w nim zamieszkiwania rozwiedzionych małżonków. Jak wskazuje się w doktrynie „orzeczenie w tym przedmiocie jest o tyle prowizoryczne, że reguluje wzajemne stosunki rozwiedzionych małżonków związane ze wspólnie zajmowanym mieszkaniem do chwili, gdy przynajmniej jeden z nich nie opuści tego mieszkania dobrowolnie albo przymusowo w następstwie wydanego później orzeczenia sądowego albo decyzji administracyjnej” (komentarz do art. 52 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego pod red. J. Pietrzykowskiego, wersja elektroniczna Legalis). Z powyższego należy zatem wywieść, iż przez czas wspólnego zamieszkiwania przez małżonków w lokalu, choćby stanowił on wyłączną własność jednego z nich, nie można twierdzić, iż drugi z małżonków zajmuje go bez podstawy prawnej. Takie stanowisko zajmowane było już uprzednio w judykaturze, m.in. w sprawach o zapłatę za bezumowne korzystanie z lokalu mieszkalnego, i Sąd orzekający w niniejszej sprawie w całej rozciągłości popiera przedstawioną w powołanych niżej judykatach argumentację prawną (zob. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z dnia 14 maja 2014 r., sygn. akt IV SA/Po 1159/13, w którym wskazano, iż pojęcie "tytułu prawnego do lokalu" nie zostało zdefiniowane w ustawie o ochronie praw lokatorów i jest to pojęcie bardzo szerokie, gdyż prawo takie może wywodzić się zarówno z prawa rzeczowego, jak również mieć charakter obligacyjny wynikający z umowy, w szczególności za takowe należy uznać prawo wywodzone z rozstrzygnięcia zawartego w wyroku rozwodowym, a także wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie, Wydział I Cywilny, z dnia 22 stycznia 2014 r., sygn. akt I ACa 624/13, zgodnie z którym w sytuacji, gdy po uprawomocnieniu się wyroku rozwodowego określającego sposób korzystania z domu przez strony prawo drugiego małżonka do zamieszkiwania w domu stanowiącym własność byłego małżonka znajduje oparcie w tym wyroku, nie można uznać tego małżonka za posiadacza w złej wierze. Dopiero po dacie uprawomocnienia się postanowienia sądu o podziale majątku byłym małżonkiem będącym właścicielem nieruchomości może żądać od drugiego małżonka zapłaty za bezumowne korzystanie z domu (art. 225 KC) oraz wyrok Sądu Okręgowego w Gliwicach, III Wydział Cywilny Odwoławczy, z dnia 29 stycznia 2014 r., sygn. akt III Ca 739/12, w którym Sąd stwierdził, iż wskutek orzeczenia o sposobie korzystania z mieszkania przez czas wspólnego w nim zamieszkiwania rozwiedzionych małżonków zawartego w wyroku rozwodowym, strona pozwana o zapłatę za bezumowne korzystanie uzyskała status lokatora w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy o ochronie praw lokatorów, a zatem osoby, której przysługuje tytuł prawny do lokalu inny niż własność).

W świetle powyższych uwag uznał Sąd Okręgowy, iż prawo pozwanej D. S. do zamieszkiwania w lokalu na os. (...) w K. w okresie od dnia 24 listopada 2011 r. wywodzi się z zawartego w prawomocnym wyroku rozwodowym rozstrzygnięcia o sposobie korzystania ze wspólnego mieszkania. W konsekwencji nie może być mowy o bezumownym korzystaniu z przedmiotowej nieruchomości przez powódkę, a zatem roszczenie powoda winno ulec oddaleniu, o czym Sąd orzekł w pkt I sentencji wyroku. Zdaniem Sądu Okręgowego – istotna dla oceny sprawy jest i ta okoliczność, że pomimo, iż pozwanej zostało przyznane w wyroku rozwodowym prawo do korzystania z jednego pokoju, a z pozostałych pomieszczeń wspólnie z innymi to płaci ona od 2007r wszelkie należności za cały lokal.

Dodatkowo wskazał Sąd Okręgowy, iż nawet w razie przyjęcia, iż pozwana zajmowała przedmiotowy lokal bez tytułu prawnego, powództwo i tak nie zasługiwałoby na uwzględnienie, a to wobec zasadności zarzutu pozwanej, iż stanowi ono nadużycie prawa w rozumieniu art. 5 k.c. W ocenie Sądu Okręgowego – fakt, iż powód przez wiele lat rażąco

zaniedbywał swoje obowiązki rodzinne względem pozwanej, a także ich wspólnych dzieci nie pozostaje bez wpływu na skuteczność jego roszczenia.

O kosztach procesu orzekł Sąd Okręgowy na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.

Apelację od wyroku złożył powód, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając wyrokowi naruszenie przepisów prawa materialnego a to art. 2 ust.1 pkt. 1 ustawy o ochronie praw lokatorów i art. 224 k.c. przez uznanie, że pozwana wobec przyznania jej w wyroku rozwodowym prawa korzystania z mieszkania uzyskała status lokatora a zatem posiada tytuł prawny do zajmowanego lokalu i jest zarazem posiadaczem lokalu w dobrej wierze.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania.

Rozpoznając apelację zważył Sąd Apelacyjny co następuje;

Apelacja zasługuje na częściowe uwzględnienie, jakkolwiek wysokość świadczenia z racji skutecznego oświadczenia woli powoda złożonego w opisanej ugodzie stron, a także z racji ujawnionych na rozprawie apelacyjnej okoliczności faktycznych związanych z wysokością czynszu najmu, którego przedmiotem jest jeden pokój z prawem współkorzystania z przynależnych do pokoju innych pomieszczeń nie przekracza 600 zł miesięcznie za okres stycznia i lutego 2015r. oraz po 500 zł miesięcznie za okres wcześniejszy.

W pierwszej kolejności wyjaśnienia wymaga jednak kwestia przedmiotu postępowania. W szczególności prawomocne postanowienie Sądu I instancji o umorzeniu postępowania (k. akt) wywołało ten skutek procesowy, że kwestia zapłaty wynagrodzenia za okres do 23grudnia 2011r. pozostała bez rozpoznania (art. 355 § k.p.c.). Skutkiem tego poza przedmiotem rozstrzygnięcia Sądu I instancji wynikającego z zaskarżonego wyroku pozostały należności objęte modyfikowanym w toku sprawy pozwem w łącznej wysokości 82 368 zł (45 miesięcy x 1.800 + 1368 za miesiąc grudzień 2011r.).

Uwzględniając w tym kontekście stanowisko procesowe powoda z dnia 20 listopada 2013r. przedmiotem roszczenia procesowego na tę datę było żądanie zapłaty: 31. 832 zł (23 miesiące x 1.800 + 432 zł za miesiąc grudzień 2011r.) z ustawowymi odsetkami od dnia 20 listopada 2013r.

Które to żądanie zostało skutecznie rozszerzone w dniu 20 lutego 2015r. (doręczone pozwanej na rozprawie z dnia 23 lutego 2015r.) o żądanie zapłaty kwoty 27 000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 20 lutego 2015r.

W konsekwencji przedmiotem rozpoznania jest żądanie zapłaty przez pozwaną na rzecz powoda kwoty 58 832 zł z ustawowymi odsetkami liczonymi od kwoty 31 832 zł za okres od dnia 20 listopada 2013r. i od kwoty 27 000 zł od dnia 20 lutego 2015r.

Nie jest przy tym kwestyjne, że mimo wymienności pojęć używanych przez powoda (wynagrodzenie i odszkodowanie) jego roszczenie – co podkreśla także apelacja - stanowi roszczenie uzupełniające wynikające z art. 224 k.c.

Konstrukcja apelacji nie łączy się z zarzutami procesowymi, co ogranicza zakres kontroli i oceny sprawy przez pryzmat faktów wynikających z zebranego w sprawie materiału dowodowego na podstawie obowiązującego prawa. Jedyną okolicznością faktyczną, która wymagała ustalenia, to wysokość należnego jako odpowiednie wynagrodzenia powodowi -właścicielowi wyodrębnionego lokalu (opisanego w sprawie) za korzystanie z części lokalu przez pozwaną. W tym zakresie należy zauważyć, że postępowanie w sprawie trwa już bez mała sześć lat, okoliczności faktyczne stanowiące podstawę roszczenia uzupełniającego nie są zasadniczo sporne, a dodatkowo nie budzi wątpliwości fakt, że powód w zawartej przed sądem I instancji ugodzie upatrywał jako zasadnego świadczenia w wysokości 600 zł miesięcznie za okres 2015r. W warunkach, w których ujawnione na rozprawie apelacyjnej przez Sąd Apelacyjny stawki czynszu najmu pokoju w mieszkaniu położonym na terenie (...)w K. wahają się w granicach od 350 zł do 700 zł miesięcznie, a która to wysokość nie spotkała się z żadnym oświadczeniem procesowym stron – uznał Sąd Apelacyjny, że wysokość należnego wynagrodzenia za korzystanie z pokoju w opisanym w sprawie mieszkaniu wraz z jego naturalnymi przynależnościami odpowiada kwotom po 500 zł miesięcznie za okres do końca 2014r. (uwzględniając

przy tym stawkę przyjętą za rok 2015 w wysokości 600 zł). Taka też wysokość stawki wynagrodzenia została przyjęta u podstaw rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego.

Wbrew ocenie Sądu I instancji określenie w wyroku rozwodowym na podstawie art. 58 § 2 k.r.o. sposobu korzystania z mieszkania po orzeczeniu rozvodu nie tworzy po stronie byłego małżonka samodzielnego tytułu prawnego, wyłączającego prawo właściciela do dochodzenia wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z lokalu mieszkalnego.

Wskazać należy, że podział mieszkania do korzystania posiada charakter czysto faktyczny, użytkowy, a z założenia również tymczasowy. Podział ten powoduje zatem jedynie to, iż małżonek nie dysponujący prawem do lokalu mieszkalnego, a zamieszkujący do chwili rozvodu wraz z drugim małżonkiem – dysponentem prawa do lokalu, w którym oboje jak dotąd zamieszkiwali, uzyskuje tytuł do korzystania z fizycznie wydzielonej części tego lokalu dotąd, dopóki sam nie podejmie on decyzji o opuszczeniu lokalu lub też nie zostanie z niego usunięty na skutek wydania względem jego osoby prawomocnego orzeczenia o eksmisji, w związku z zaistnieniem ustawowych przesłanek jej orzeczenia. Wskazywana w motywach orzeczenia regulacja prawna dotycząca ochrony domownika na podstawie art. 2 ust.1 pkt. 1 ustawy o ochronie praw lokatorów dotyczy wyłącznie kwestii związanych z ochroną eksmisyjną i możliwością czerpania swoistej korzyści w postaci przebywania w określonej części mieszkania (do czasu wyroku rozwodowego wykorzystywanego w niepodzielny sposób) w ustalony tym wyrokiem sposób, tak aby korzystanie to nie zakłócało właściwych i oczekiwanych relacji między byłymi małżonkami .

A zatem, w sytuacji, w której byłemu małżonkowi nie służy tytuł prawny (rzeczowy czy obligacyjny) do lokalu, to jest on posiadaczem tego przedmiotu praw w złej wierze, gdyż wie o tym (albo co najmniej winien wiedzieć), że tytuł prawny dla niego do lokalu nie istnieje.

Wykładnia ta znajduje swoje oparcie w art. 140 k.c., z którego wynika swoista triada uprawnień właściciela rzeczy związanych z :

- a/ posiadaniem rzeczy;
- b/ korzystaniem z rzeczy,
- c/ rozporządzaniem rzeczą.

Ograniczenie bowiem właścicielowi prawa korzystania z wyodrębnionego lokalu, z mocy orzeczenia rozwodowego, nie dotyczy posiadania, zaś wykonywane władztwo przez osobę, która nie ma tytułu prawnego do rzeczy, ze swej istoty jest związane ze złą wiarą osoby , która korzysta z przedmiotu cudzej własności ograniczając posiadanie właściciela.

Na marginesie należy zauważyć nieadekwatność niektórych poglądów prawnych cytowanych w motywach zaskarżonego orzeczenia, jako związanych ze stanami wspólności małżeńskiej.

Powyższa ocena otwiera drogę dla rozważań dotyczących zasadności roszczenia powoda o zapłatę wynagrodzenia .

Wbrew stanowisku Sądu I instancji - nie można zarzucić powodowi, iż domagając się wynagrodzenia za korzystanie ze stanowiącej jego własność części nieruchomości przez pozwaną narusza on zasady współzycia społecznego (art. 5 k.c.).

W czasie, gdy pozwana mieszkała w części wyodrębnionego lokalu powoda miał on ograniczoną możliwość korzystania zgodnie z art. 140 k.c. ze swojego prawa własności. Nie miał możliwości czerpania ze swojej nieruchomości pożytków. Nie sposób znaleźć też argumentów, które przemawiałyby za tym, iż powód winien udostępnić nieodpłatnie swoją nieruchomość na rzecz osoby, z którą nic go nie wiąże od czasu rozvodu.

Dla ustalenia wysokości należnego właścicielowi wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z części wyodrębnionego lokalu nie ma znaczenia sytuacja majątkowa korzystającego, jak również zaniechanie powoda w zakresie jego powinności alimentacyjnych obejmujących wcześniejszy okres (do daty orzeczenia rozvodu – porównaj w tym zakresie także motywy postanowienia w sprawie zażalenia pozwanej na postanowienie o umorzeniu postępowania)

na rzecz pozwanej. Powód może bowiem żądać od pozwanej rekompensaty za posiadanie w złej wierze stanowiącej jego własność nieruchomości, niezależnie od stanu finansowego byłej żony, a także niezależnie od swojej postawy prezentowanej w okresie gdy strony pozostawały w związku małżeńskim. Dodatkowo i niezależnie od powyższego wskazać należy, że pozwana nie wykazała w sprawie (art. 6 k.c.), by w okresie po rozwiązaniu małżeństwa stron w wyniku rozwodu na powodzie spoczywał obowiązek alimentacyjny (art. 60 k.r.o.).

W tym aspekcie, a także z uwagi na treść art. 224 § 2 k.c. w zw. z art. 140 k.c. nie są prawnie doniosłe okoliczności dotyczące pokrywania kosztów utrzymania całego mieszkania przez pozwaną. Spełnianie przez pozwaną świadczeń związanych z kosztami utrzymania całego mieszkania (koszty na rzecz wspólnoty i na rzecz dostawców mediów czy innych świadczeń właściwych dla tego rodzaju prawa powoda) stanowiło wykonanie przez pozwaną obowiązków obciążających powoda, jako właściciela nieruchomości i jako świadczenie, które doprowadziło do wzbogacenia powoda stanowiło także w odpowiedniej części przedmiot wierzytelności pozwanej względem powoda. Jej wysokość nie stanowiła jednak przedmiotu odpowiedniego zarzutu materialnoprawnego i procesowego pozwanej (w postaci np. potrącenia) , co zwalnia Sąd Apelacyjny od powinności oceny tej kwestii, w sytuacji w której treść art. 224 k.c. nie uzależnia wysokości wskazanego tam wynagrodzenia od poziomu korzyści osiągniętej przez właściciela rzeczy.

Zgodnie z ugruntowanym orzecnictwem, a także poglądami doktryny, adresat roszczenia o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości, ma obowiązek uiszczyć właścicielowi nieruchomości taką, co do zasady, kwotę, jaką musiałby zapłacić, gdyby jego posiadanie opierało się na prawie. Wysokość wynagrodzenia, o którym mowa w art. 224 § 2 k.c., powinna zatem odpowiadać stawkom za korzystanie z rzeczy określonego rodzaju, biorąc pod uwagę ceny występujące na rynku (zob. np. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 1984 r., III CZP 20/84, OSNCP 1984, Nr 12, poz. 209, uchwałę SN z dnia 17 czerwca 2005 r., III CZP 29/05, OSNC 2006/4/64 oraz wyroki SN z dnia 4 lipca 2012 r., I CSK 641/11, LEX nr 1218577, z dnia 6 października 2006 r., V CSK 192/06 LEX nr 327963, z dnia 15 kwietnia 2004 r." IV CK 273/03, LEX nr 183707).

Uwzględniając zatem wskazane na wstępie rozważań wysokości miesięcznego wynagrodzenia (po 500 zł za okres do końca 2014r. i po 600 zł za okres 2015r.), a nadto okres za jaki powód dochodzi tego wynagrodzenia i daty zgłaszanych przez niego kolejnych roszczeń (art. 455 k.c.) uznał Sąd Apelacyjny, że powództwo powoda jest usprawiedliwione częściowo, a to w zakresie dotyczącym zapłaty kwoty 18 125 zł wynagrodzenia za okres od 23 grudnia 2011r. do 31 grudnia 2014r. i kwoty 1 200 zł za okres 2015r., co rozbijając na okresy, w jakich zmieniane były żądania procesowe powoda usprawiedliwia zmianę zaskarżonego wyroku przez zasądzenia kwoty 11 625 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 20 listopada 2013r. oraz kwoty 7700 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 20 lutego 2015r. (przy uwzględnieniu znowelizowanej z dniem 1 stycznia 2016r. treści art. 481 § 2 k.c.). Należy przy tym wskazać, że pozwana wiedziała o kierowanych przeciwko niej żądaniach zapłaty wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z mieszkania od czerwca 2013r., kiedy złożyła pierwsze pismo procesowe w sprawie (k.95). Rozszerzanie i ograniczanie przedmiotu postępowania stanowiło przy tym, przy określonej w sprawie niezmiennej wysokości wynagrodzenia (1800 zł za okres jednego miesiąca) za zajmowane mieszkanie, wyłącznie efekt upływu czasu i określonej postawy powoda (cofającego częściowo żądanie pozwu za okres wcześniejszy), a nie braku wiedzy pozwanej o wysokości oczekiwanego przez powoda (jego poprzednika prawnego) od pozwanej wynagrodzenia za każdy miesiąc jej korzystania z mieszkania. Stąd wnioskować należy, że opóźnienie pozwanej w świadczeniu z tytułu rozszerzonej ilościowo części żądania łączyło się z datami, w jakich dochodziło do rozszerzenia ilościowego (a nie jakościowego) pozwu. W tym kontekście należy także zauważyć, że rozważania Sądu I instancji dotyczące art. 28 kro są o tyle irrelevantne dla sprawy, że roszczenie powoda za okres poprzedzający rozwiązanie małżeństwa nie łączyło się z jego tytułem prawnym obojga małżonków do rzeczy, co tytułem prawnym jego matki, co zmieniało układ prawnych obowiązków. Okoliczność ta nie wpływa na treść rozstrzygnięcia, tym niemniej związana jest z wiedzą pozwanej o niezmienności na przestrzeni trwania postępowania sądowego poziomu żądań zapłaty wynagrodzenia za korzystanie przez nią z opisanego lokalu za każdy miesiąc pobytu w nim, co posiada wpływ na ustalenie dat opóźnienia w świadczeniu.

Z tych przyczyn orzeczono jak w wyroku na podstawie wskazanych przepisów i art. 386 § 1 oraz 385 k.p.c.

O kosztach pomocy prawnej udzielonej przez zawodowych pełnomocników z urzędu stronom postępowania orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 29 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. prawo o adwokaturze (Dz.U.2015.615 j.t.) i art. 22 (3) ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. 2016.233 j.t.) oraz § 2 ust. 3 i § 6 pkt 6 , a nadto § 13 ust.1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. z 2013r. t.j. poz. 461) a także odpowiednich do powyższych paragrafów Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. z 2010.10.poz.65 ze zm.).

SSA Paweł Rygiel SSA Wojciech Kościółek SSA Marek Boniecki

